

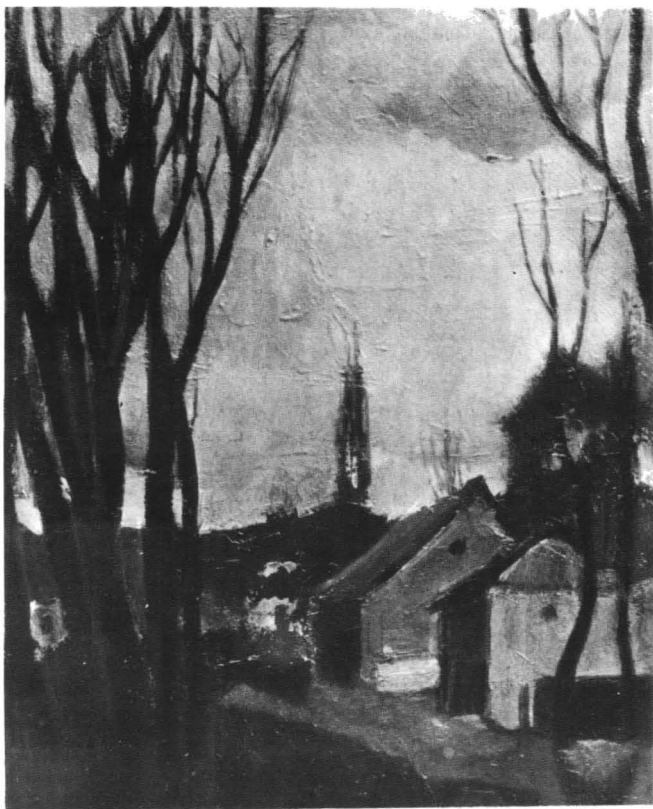
Lumina mitului luminii*

Ion FRUNZETTI

Corneliu Baba este de mult un mit viu. Expoziția sa retrospectivă, deschisă în ianuarie în toată sala Dalles, dacă e vizitată de cel

mai mare număr de vizitatori cunoscut vreodată de o expoziție personală, nu e vizitată pentru că simte cineva nevoia să confrunte mitul cu realitatea, ci pentru că miturile înglobează realitatea și o fac să le slujească lor.

Nimeni nu e tentat, în expoziția acestui cel mai mare maestru al artei contemporane românești, să-și exercite simțul critic, dacă-l are; tuturora li se ascute doar devoțiunea. Să recunoști, regăsind-o, cutare faimoasă imagină, de mult intrată în muzeul imaginar al fiecărui pasionat al artelor, să revezi și să alături de pe panouri vecine, cele revăzute, să compari operele definitive cu studiile ce le-au premers, să-ți dai seama că fiecare operă finită a fost pentru pictor o renunțare la zecile de posibilități rămase doar ca ipostaze de formulare ale unor variante nemaiîncercate care, duse la capăt și ele, n-ar fi meritat întru nimic mai puțin venerația de care se bucură varianta aleasă spre a fi trecută prin toate fazele execuției și popularizată, de-atunci, de reproducere. mii (care mai de care mai infidele, mai trădătoare!). Să poți avea șansa de a fixa corect o pînă în ansamblul operei lui Baba, și să regreți că, pentru a-i da ei viață, pictorul i-a sugrumat

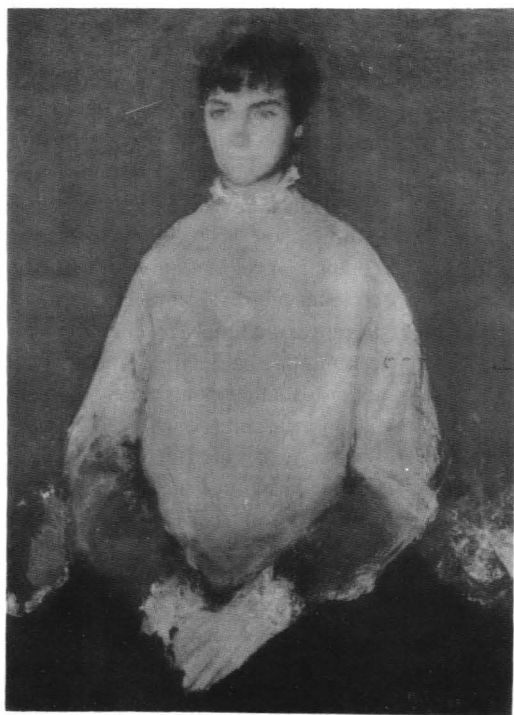
Corneliu Baba *Peisaj din Iași*, 1947, ulei pe carton.
Complexul Național Muzeal "Moldova"

dimprejur lăstarii gemeni, butași ce-ar fi putut ajunge pădure!

Evident, bogăția acestei retrospective. (care înfățișează doar o selecție din opera meșterului, întinsă pe mai bine de jumătate de veac de muncă, și ce muncă!), deși uriașă, este doar o înfimă parte din tot ceea ce pictorul a dat luminii într-o viață. aflată azi, cum se vede, la apogeul forței ei creatoare. Căci Corneliu, fiul pictorului lugojan Gheorghe Baba, a fost împins de mic, de propria-i imperioasă vocație, dar și de dorința părintească de a-și continua în fiu setea de artă. să deseneze, să deseneze, să deseneze!...Hokusai a semnat, într-una din perioadele sale, cu pseudonimul „Bătrînul nebun după desen”. Baba n-a așteptat bătrînețea ca să aibă dreptul a se numi așa, și-mi răsare în gînd o confesiune a pictorului de pe vremea cînd, acum vre-un sfert de veac, îmi vorbea despre tatăl său, în vederea capitolului ce i-am închinat în cartea mea despre „Pictorii bănățeni”: - „Mi-aduc aminte că frecam, cu degetele drept estompă, cărbunele, pînă mi se umflau buricele degetelor dela amîndouă mîinile de-atîta frecat. căci tata credea în expresivitatea

obținută prin valori, prin clarobscur, și dela el am deprîns desenul în sfumato”...Exemplele de „grafică” (dacă „grafică” se mai poate numi imaginea de o extremă picturalitate obținută în tehnici atît de variate, - tuș, conté, cărbune, laviu, acuarelă, sanguină, creion negru și creioane colorate, cretă etc., - toate la fel de mărturisitoare pentru o viziune nu de grafician, închinător al limitărilor precizate dintre forme, ci de adevărat muzician, care vede mai curînd ceea ce unifică decît ceea ce desparte lucrurile de mediul lor și unele de altele), sînt revelația cea dintîi a expoziției, pentrucă din luarea la cunoștință a miracolului lor decurg nesfîrșite cascade de revelații, ulterior, cînd comparația cu uleiurile începe să se poată opera. Fără teama de a fi desmințiti vreodată, putem spune că n-am avut în istoria artei românești un desenar mai minunat, chiar dacă Nicolae Grigorescu a fost unul din cei mai mari ai lumii, cum producția sa dela 1877 a permis de curînd să se verifice odată în plus, dacă mai era nevoie!

Baba s-a născut ca să poată spune, prin gestul mîinii prelungite cu un instrument de tras urme, - oricare,

Corneliu Baba, *Portret de fată*, 1957, ulei pe pânză, Muzeul Național de Artă al României

Corneliu Baba, *Carnaval*, 1982, ulei pe pânză, Colecția artistului

peniță, creion, penel, - orice, adică *totul* din ceea ce poate fi închis în urmă neagră ori colorată, pe hîrtie sau pe pînză, ca traducînd un val, oricît de imperceptibil, al sufletului său sensibil ca suprafața unui lac la adieri oricît de slabe, de vînt ideatic, pasional sporite pînă la intensități de virulență a contrastelor lăuntrice, care dor și purghează conștiința de tot ce nu e ea însăși, lumină.

Lecția lui Baba nu e o lecție de meșteșug: marii eroi ai imaginii picturale n-au fost niciodată făcători de succedanee fotografice ale realității văzute. Lecția lui este una de autenticitate și de curaj. În actul de a forja o imagine plastică, de la schița din caietul-jurnal, trecînd prin variantele plămuirii, încheigate proteic și la fel de expresiv în fel și chip, pînă la tabloul final, Corneliu Baba se oferă pe sine însuși, echivalent cu obiectul imaginii și cu flacăra înaltă prin care l-a transfigurat și l-a făcut parte din propria-i conștiință. Dar lamură se numește flacăra ce topește minereul și-l obligă să-și închege aurul purificat, atunci actul de a picta la Baba echivalează cu „*lămurirea*”: „lumea” i se predă, ochiul

o captează și temperaturile înalte ale procesului în cursul căruia lumea devine strat luminos al eului său plin de tenebre, ne ard nouă ochii, privitorilor tabloului, după întîlnirea cu care ne este peste puțină să mai vedem altfel decît pictorul lumea, a vreme: orbiți de lumina ei, triști de bezna noastră. Nu vreau să am aerul că scriu sub imperiul emoției (puternice, de fapt, aproape de nesuportat, pe care ți-o dă conspectarea zecilor de opere în care descifrezi pe rînd această alchimie), dar elementele judecății critice pornesc întotdeauna o valabilă, de la „*elebniss*”-ul estetic, și trăirea unei opere e în primul rînd de ordin emoțional. Abia în al doilea, de ordin reactiv, și-n urmă și dispozițional. Obiectiv, cînd devine, procesul are la bază lava, atunci răcită, dar păstrînd în ea direcția cursului vijelios din vremea cînd era incandescentă, și asta dă judecății valoarea ei, și-o face autentică. Altfel, critica ar fi doar codificare și decodificare, ocupație cibernetică, impersonală ca umblatul în tablele de logaritmi, și extranee sufletului orîșicui. Nu poți vorbi de viață decît pomînd de la viață.

Corneliu Baba, *Arlechin (studiu)*, 1985, tehnică mixtă, Colecția artistului

Corneliu Baba, *Regele nebun*, 1981, ulei pe carton, Colecția artistului

Dacă muzica este, la nivelul celui mai elevat spirit, o exclamație-interjecție, un limbaj al emoției, echivalent a ceea ce la animal e strigătul, divers timbrat și modulată, la pictorii atenți la muzicalitatea unui univers din magma căruia sufletele se diferențiază doar ca atomii de substanțe diverse ai acelui corp compus, muzicalitatea limbajului pictural fie că se bazează pe armonii cromatice, fie că se fundamentează prin polifonie ori prin monodie, în tonuri a-cromatiche infinit modulate, este de asemenea expresia unei stări afective: orbire la primirea luminii neașteptate, sau iluminare în tenebre.

Important pentru critică nu e atât să spunem „care e spectacolul” pe care ni-l oferă tablourile lui Baba, dacă e de azi sau de ieri, nici „prin ce mijloace”, vechi sau noi ajunge pictorul să ni-l transmită. Important e să ne dăm seama, pînă să răspundem la întrebările de mai sus - și critica are de răspuns, într-o înțelegere cu oțel monografic, și la ele - că s-a născut, dintre români și din

nevoia proprie românilor, un artist - întâmplător pictor, și încă de prim ordin, dar putea să fie și muzician și literat ori dramaturg, - pentru care mai important decît orice pe lume e ceea ce, venit din partea lumii, în om, ajută omului să crească în cunoaștere, și ceea ce, venit dinspre om spre lume, (operă, faptă, sau doar zîmbet și privire, ori chiar hohot de rîs sau rictus batjocoritor, sau schimbă de durere și revoltă, sau străluminare de înțelept ce *știe* și *acceptă* ca atare ceea ce n-are cum fi altul decît așa), ajută lumii să-și lămurească drumul, risipind beznele, și celebrînd lumina.

NOTĂ

*Textul acestui articol a apărut inițial, în *Contemporanul* din 10 februarie 1978. Îl republicăm aici, cu permisiunea d-nei Corina Frunzetti - căreia îi mulțumim, pe această cale, precizînd că am păstrat, întocmai, particularitățile de limbă ale autorului, așa cum apar ele în dactilograma corectată de critic. (N.red.)

Corneliu Baba,
Spaima, (Omaggio
lui Francisco Goya)
1987, ulei pe pânză,
Colecția artistului